

צ'בזטי מזהר"ן
תנינא

דף כח. ודף מב:

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה נד קי

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

קשיות על השי' כמו כן בהכרח שיהי' קשה קשיות על הצדיק כי הוא מתדמה אליו ית' :

ובענין הקשיות שקשה על השי' מרגלא בפומי' לומר, אדרבא, כך ראוי להיות דייקא "שיהי' קשיות על השי', וכך נאה ויפה לו ית' לפי גדולתו ורוממותו. כי מעוצם גדולתו ורוממותו שהוא מרום מאד מדעתינו, ע"כ בוודאי א"א שנבין ונשיג בשכלנו הנהגתו ית' [2]. וע"כ בהכרח שיהיו עליו ית' קשיות, כי כך נאה ויפה להבורא ית' שיהי' מרום ונשא מדעתינו, שעייז קשה הקשיות כנ"ל, ואם הי' הנהגתו כפי חיוב דעתנו א"כ הי' ח"ו דעתו כדעתנו [2]:

נג [7] גודל יקרת המחשבה נודע לי עתה. כי המחשבה יקרה מאד מאד, שנעשה ממנה דברים שלימים ממש שיש להם קיום כל הימים שיתקיימו העולמות, כל זמן אשר השי' וכו' וכו'. והכמה יקר יותר, כי מחשבה הוא שעולה על מחשבתו לבד, והכמה הוא שבונה בהכמתו בנינים בשכלו והוא יקר מאד, ועיקר הדבר שיהי' באמת. ואפי' פשט שמחדשין הוא ג"כ דבר גדול מאד, וצריך ג"כ שיהי' באמת. וגם להיפך כשהוא בלא אמת נעשה ממנה ג"כ דברים להיפך [7]:

נד [8] הבחירה ביד האדם לעשות כרצונו. ואפי' כל הדברים הכל ביד האיש הישראלי להתנהג הכל כרצונו כבחירתו. כי ביד ישראל יש בחירה בידם על כל דבר שבעולם [8]. כי אצל אחרים יש דברים שהם מוכרחים בהם [8]. אבל אצל איש הישראלי כל דבר ודבר שהוא עושה כגון לנסוע לאיזה מקום וכיוצא, יש בו עבודה [8] וע"כ יש לו בחירה על הכל [8]:

נה [9] רווח העוה"ז אין לשער, דהיינו מה שהאדם יכול להרויח בזה העולם, ואין צריך על זה הוצאות משלו שקורין [9] (אויש לאג) רק ממה שהכין לפניו הבורא ית' יכול להרחיב ידו ולהרויח הרבה מאד. **עין לא ראתה וכו' [9]**:

נו [10] כשיש להאדם לב איך¹⁰ שייך אצלו מקום כלל, כי אדרבא הוא מקומו של עולם וכו' כי האלקות הוא בלב כ"ש (תהלים עג) **צור לבבי**. ואצל השי' נאמר (שמות לג) **הנה מקום אתי** שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו [10]. נמצא מי שיש לו לב ישראלי אין ראוי לו לומר שמקום זה אין טוב לפניו, כי אין שייך אצלו מקום כלל, כי אדרבא הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו כנ"ל [10]:

נז [11] דע כשצדיק גדול אמיתי מגלה תורה חידושים נפלאים ונוראים הוא טובה להקטנים במעלה שעייז נתגדל הקטן במעלה שהכל רצים ובאים אליו וגם בהס"א נתגדל אחד עייז כמו שמצינו בכלעם כשנתן השם יתברך את התורה לישראל באו כל האומות לבלעם [11] (כשארז"ל זכחים קטו). נמצא שעיי' נתינת התורה לישראל נתגדל כלעם ובאו אליו כל העולם והוא עמד עצמו על איזה פסוק ואמר להם תורה. כי אז

כשבאו אליו שאלו אותו מה ששאלו הי' **למבול ישב** [2] והוא עמד על פסוק והשיב להם הי' **עוז וכו' [2]**. וכן בישראל בעצמן שהם בקדושה ואינם באים ח"ו לבלעם וכיוצא בו. אך כשצדיק גדול אמיתי מגלה חידושים ונעשה רעש גדול שזה מגלה חידושים נוראים כאלו, אזי כולם מתקבצים ובאים לאיזה קטן במעלה, ונאספים אצלו לשמוע ממנו, מחמת הרעש שנעשה עיי' החידושים שמגלה הצדיק הגדול, והוא עומד עצמו על איזה פסוק ואומר להם מה שאומר :

נח [22] יש בני אדם שאומרים שכשצדיק גדול במעלה מחמת גדולתו אינו יכול להשגיח ולהסתכל על בני העולם כי הוא רחוק מהעולם. ובאמת אינו כן [22], כי אדרבא כשצדיק גדול מאד הוא יכול להשגיח ולהסתכל יותר על העולם. וכמו שמצינו ברכב יוחנן בן זכאי שבוודאי היה גדול במעלה מאד מאד יותר ויותר הרבה מהצדיקים שבזמן הזה, ואעפ"כ אמר או לי אם אומר אוי לי אם לא אומר (כלים פ' יז [22]). נמצא שריב"ז היה בקי כ"כ בתוך העולם עד שהיה מתיירא לומר דברי תורה שלא ילמדו ממנו הרמאים. הרי שהיה בקי מאד בהעולם, עד שאדרבא היה מתיירא פן ילמדו ממנו רמאות, כי באמת כל מה שהצדיק גדול ביותר יכול להשגיח ולהסתכל בעולם יותר, כי הלא השי' הוא מרום ומנושא מאד מאד מן העולם ואף על פי כן הוא משגיח בהשגחה פרטיות¹² על כל העולם. כי באמת מי שהוא יש אזי אינו יכול להיות בכל מקום בבת אחת כי מה שהוא ישות¹³ כשהוא עומד כאן אינו כאן, כגון כשהוא באיזה עבודת הי' אינו יכול להסתכל בעולם. אבל מי שהוא **אין**, אין מקום שלא יהיה שם, כי אין לו מקום כלל. וע"כ כל מה שהצדיק נכלל יותר באין, הוא יכול להשגיח ולהסתכל בעולם ביותר כי אין שייך לומר עליו שהוא במקום גבוה ורחוק מהעולם כי אין לו מקום כלל וכמו שמוכח בדברינו [22] בשם המגיד על הרוצה להחכים ידדים וכו' ע"ש :

נט [23] יש זריו ונשכר זריו ונפסד (עין פסחים נז). כי דע כי מצוה גוררת מצוה [23], נמצא שהמצוה גוררת את חבירתה ובוודאי יש איזה בחי' בין המצות מה שהוא בין מצוה למצוה [23] שהוא מקשר מצוה אחת לחבירתה, אשר על ידי זה, המצוות נגדרים אחת אחר חבירתה. ובאמת זאת הבחי' בעצמה היינו מה שהיא בין המצוות כנ"ל זאת הבחי' היא ג"כ יקרה מאד. ועל כן מי שהוא צדיק מנעוריו והולך בדרך הישר מימיו מדרגא לדרגא כמו שכתוב באברהם (בראשית כד) **ואברהם זקן בא בימים** שאברהם בא לדרגא שלו על ידי הימים כמוכח בזוהר (היי שרה ד' קכט ע"א) כי בן ג' שנים הכיר את בוראו (נדרים לב), והיי הולך תמיד מדרגא לדרגא. ומי שהוא בבחי' זו, הוא מופסד על ידי הזריוות, כי

תורה אור
תורה נה
שעיהו סד (ג) ופעולם לא
שפיעו לא האזינו צין לא
ראתה אליהם וילתף יצשה
לקמחה לו:
תורה נו
תהלים עג (כו) קלה שארי
ולבבי צור לבבי ותלקי
אלהים לעולם:
שמות לג (כא) ויאמר ידוד
הנה יקום אתי ונצבת על
הצור:
תורה נז
תהלים כט (ז) יקוק למבול
ישב וישב יקוק פלך לעולם:
(יא) יקוק עז לעצמו יתו יקוק
יברך את עמו בשלום:
תורה נח
בראשית כד (א) ואברהם זקן
בא בימים וידוד ברוך את
אברהם בכל:

* בכל המהדורות - שיהי', ובמנוקדים פתחו- שיהיו
2 עיין שיתות הר"ן אות קיח. עיין פתיח חו ובהשמות שסוף קונטרס התלמות נראה ששמה זו שייכת לספר
3 כמאמר התבס אילו ידעתי הייתי ספר העיקרים מאמר ב סוף קטע ל' ודרשת הר"ן דרוש רביעי. ועיין
לעיל תורה נג ה' דברים נבדל דעתו מדעתנו ועיין חיי מוהר"ן כד ועיין שיש"ק ח"ו סימן רץ. ועיין ספר
הכוזרי - מאמר חמישי אות כא כי אלו יכלנו להשיג את אמתו היה זה מעיד על חסרון שלמות בו. ועיין
לעיל ח"א תורה כא אות יא
7 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
8 עיין לק"ע מחשבות אות יז
9 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
10 עיין זוהר תוריע דף מז. ד"ה א"ר יצחק
11 עיין אור יקר להרמ"ק על זוהר פרשת וישב שער ח' סימן ד' כרך ו' עמ' עא טור ב'. גם עיין (משלי כא
א) לב מלך ביד ה', וכתוב (ישעיהו י' ה') אשר שבט אפי', (גו ילכו הטוב קטן כי אין לו נשמת וישראל ממילא
במילתו לטוב קטנה ולבגיל לדיק סהגא את ה'א"ה"י במילתו לרע קטנה כי אין ממנה נשמת וישראל שבו (עין חוללות יצחק
כלשונות א' טו) (נספחי חכ"ד חוזר הכנה כנפס שטו עמ' לגו במילת)
12 עיין לעיל תורה נד ח"א אות ג'
13 ועיין לקמן תורה קי תנינא
14 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
15 נמצא כבר בדפורי
16 ישעיהו סד ג'
17 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
18 בדפורי ובתקפא ותרלז- אין מתרלו- אין

10 * בפרש"י שם ובראשית רבה סח ט' [נספר היצירה גרסת השלם ניו יורק (תשמג) פ"ד מ"ב וזר ח"ב דף
רמב. ותיקוני זוהר דף פא: ועיין תורה א תנינא אות יד]
11 עיין שיתות הר"ן סימן קלט ושיש"ק ח"א סימן רמב
12 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
13 נוסף בתקפא. בתרלז- קט
14 תהלים כט י'
15 שם בפסוק הסמוך
16 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
17 בתקפא מנוקד - יש
18 עיין פ"י רבנו יונה על משלי כא יב משכיל צדיק לבית רשע
19 משנה טז
20 בכל המהדורות - פרטיות
21 בתקפא- יש ת, בתרלז- ישית, מתרלו- ישות
22 * בלקוטי קמא, תורה קסב [ובסוף תורה עט בהשמטה]
23 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
24 * אבות פרק ד'
25 עיין לעיל תורה כב אות ט'

מב: ליקוטי

קג קד קה קו קז קח קט קי קיא קיב קיג קיד

מוהר"ן תנינא

אדם מאד [1]. בוודאי אין צריכין אותה כלל, כ"א בשביל קיום המין לבד :

קח פעם אחד סיפר מענין מעשה בני אדם. ענה ואמר. הלא האדם, בשביל תענוג קמן אחד של רבע שעה, הוא יכול לאבד ולהפסיד כל העוה"ז עם העוה"ב: ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון, אה מענטש פון איין תענוגיל וועגין פון אה פערטיל שעה, קאן ער אן ווערין גאר דעם עולם הזה, מיט דעם עולם הבא :

קט סיפר עמי מענין קבר הבעש"ט זצוק"ל, שטוב מאד להיות שם על קברו [2]. ואמר, כי **צדיקים יירשו ארץ** (תהלים לו) היינו שהצדיקים אמתיים יורשים ארץ ישראל [3]. שזוכים שמקום גניזתם הוא קדוש [2] בקדושת ארץ ישראל ממש [2]. וא"י הוא תיקון גדול לפגם הברית [2]:

קי שמעתי שאיש אחד שאל אותו כיצד הוא הבחירה. השיב לו בפשיטות, שהבחירה היא ביד האדם בפשיטות, אם רוצה עושה, ואם אינו רוצה אינו עושה: ורשמתי זאת, כי הוא דבר^ב נצרך מאד. כי כמה בני אדם נבוכים בזה מאד. מחמת שהם מורגלים במעשיהם ובדרכיהם מנעוריהם מאד. ע"כ נדמה להם שאין להם בחירה ח"ו. ואינם יכולים לשנות מעשיהם. אבל באמת אינו כן, כי בוודאי יש לכל אדם בחירה תמיד, על כל דבר, וכמו שהוא רוצה עושה. והבן הדברים מאד [2]:

קיא אחד שאל אותו בענין הנהגת התקרבות להש"י. וצוה לו ללמוד וכו'. ושאל אותו. הלא איני יכול ללמוד. השיב לו. ע"י תפלה^י יכולין לבא לכל. לכל טוב. לתורה ועבודה ולכל הקדושות ולכל העבודות ולכל המובנות שבכל העולמות :

פעם אחד אמר, אם היו מניחין מת לעוה"ז להתפלל בוודאי ה' מתפלל יפה יפה בכל כחו [2]:

קיב לענין התחזקות לכל יפול האדם בדעתו מחמת ריבוי הפגמים והקלקולים שקלקל ע"י מעשיו ענה ואמר, אם אתה מאמין שיכולין לקלקל, תאמין שיכולין לתקן [2]:

קיג מי שרק מתנייצין לו הש"י, כשעושה ח"ו אפילו דבר אחד שלא כראוי בשלימות. (כלומר אעפ"י שאין בזה הדבר שום נידנדוד עבירה ח"ו, ולא שום תאוה גמורה בגשמיות, רק שאינו עושה הדבר בתכלית שלימות הקדושה כראוי באמת), ראוי לו שתכלה נפשו לגמרי מעוץם החרטה והבושה :

קיד פעם אחד דברתי עמו ז"ל. והבנתי שהי' הפיץ מאד לגלות לי איזה דבר מהשגותיו שהשיג, כדרכו תמיד, אך ה' קשה עליו. והלכתי עמו יחד בשתיקה, כי לא דיבר עמו מאומה. אך בתוך זה, יצאו מפיו^ל דברים אלו, סע האמא אה פנים, או מע מוז זיך פון אה

קג בשעת התפילה, כל זמן שהאדם שומע עוד או איזה אדם דחינו ששומע ומרגיש שעומד עוד אדם ה"א בשעת תפילתו, הוא לא טוב. כי צריך כל אדם בשעת תפילתו שיצייר בדעתו שאין שם אלא אני והש"י לבד [1]. ובמאמר אבא שאול וכו' פ"א רצתי אחר צבי וכו' (בס"י נה), שם מבואר ביטול גדול יותר בשעת התפילה, שמחויב האדם לבטל עצמו כ"כ בשעת התפילה, עד שלא ירגיש אפי' את עצמו כלל בשעת תפילתו, רק את הש"י לבדו. כי אז בשעת התפילה האדם עומד בהיכל המלך וכו' ע"ש מ"ש שם (באות ו) מי הוא הלא ישותו נתבטל ואין כאן אלא המלך בעצמו וכו' ע"ש :

קד היה אוהב מאד את העבודות הפשוטות של פתם בני אדם האנשים הפשוטים הכשרים. והי' אוהב מאד מי שיכול לומר הרבה תחינות ובקשות בתוך הסידורים הגדולים כדרך ההמון עם הכשרים [1]. והי' מזהיר ומוכיח אותנו כמה פעמים לומר זמירות בשבת. והי' מקפיד וכועס מאד על מי שהוא חכם בעיניו ואינו מתאמץ לומר זמירות בשבת ובמוצאי שבת או שאר עבודות פשוטות. כי עיקר היהדות הוא בפשיטות ובתמימות גמור בלי שום חכמות כמבואר אצלנו כבר כמה פעמים [1]: **וגם** הוא בעצמו ז"ל קודם שהגיע לו החולאת הכבד שנסתלק על ידו. קודם לזה, כל ימיו, הי' מזמר זמירות הרבה בכל שבת ושבת ובמוצאי שבת :

קה שמעתי מאחד שהזכיר אותו שישתדל לעיין בתורתו [1]. ויראה להדש בתורתו איזה דבר. (כאשר הזכיר על זה לכמה וכמה מאנשיו). ואמר לו, אם תזכה לכווין אל תוכן כוונתי בתורתו מה טוב. ואפילו אם לא תוכל לכווין כוונתי. אעפ"כ טוב מאד כשזוכין להדש איזה דבר בתורה. כי הוא תיקון גדול להרהורים. כי כל הרהורים באין ע"י כח המדמה [1]. וע"י שמחדשין איזה דבר בתורה, שזוהו בחי' מדמה מילתא למילתא [1]. ע"י מתקנין פגם הרהורים שבאין ע"י המדמה [2]:

גם אנכי בעצמי שמעתי מפיו הק' כמה וכמה פעמים, שהזכיר מאד להדש בתורה. ואמר שהוא תיקון גדול מאד מאד על העבר. ואמר שאפי' דיבור א' לבד כשזוכין להדש הוא ג"כ טוב מאד. כי הוא תיקון גדול מאד : **גם** אמר שהוא טובה לנשמת אבותיו שכבר נסתלקו [2]:

קו ראוי להרהר בדברי תורה בשעת זיווג [1]. ואעפ"כ יוכל להוליד בנים. אעפ"י שמחשבתו תהי' דבוקה או בהרהורי תורה. וטוב מאד להרגיל עצמו בכך :

קז פעם אחד דיבר מענין מיאום והרחקת התאוה הכלליות שהיא תאוות ניאוף. ענה ואמר, הנה אכילה עכ"פ נתוסף להאדם כח והיות על ידי זה [2]. אבל זאת התאוה, הלא אדרבא, היא מפסדת ומזקת החיות מאד, ומתישת^ב כחו של

מכל הרוחניות שהיה בביהמ"ק וכו' וגם אחרי מות מקום קברותיהם וכו' ע"ש.
¹⁰ עיין לק"ה חובל בחבירו ג' י' מובא בביש"ק ח"ג סימן כג. (ועיין בעש"ט עה"ת ריש פרשת שלח שלימוד תורת הצדיק היא בחי' השתטחות על קברו)
¹¹ בתשכ"ט - כי הוא נצרך (ותיבת דבר נמחק)
¹² ועיין לעיל תורה נד תנינא. ועיין קדושתין לו: אם אתה רוצה אתה מושל בו (ועי"ש אלמלא הקב"ה עזרו וכו' ועי"ש מהרש"א דקאי הבא להישר) עיין סנהדרין יט: פלטי בן ליש התגבר על יצו הכהן ויחך מיוסף האלוי ומנועו כשנעז חכב ביה למיכל בה שאלו ועל סע זה נקלה פלטיאל שפלטו הקב"ה מעניניה הרי שאנ"פ שהקב"ה פלטו מעניניה היה נסיון המלוכה שלו כשפטו גדול ע"ש. ולעיל תורה ח.
¹³ מותר - תפילה
¹⁴ עיין השתפכות הנפש בציוטים מליקוטי עצות אות ג' הובא בביש"ק ח"א תצה
¹⁵ עיין לק"ה משא ומתן ד' י' הובא בביש"ק ח"ה סימן ו'
¹⁶ מותר - בתקופה
¹⁷ מותר - הקדוש

¹⁸ ז"ע עיין לעיל תורה רנו
¹⁹ גם בתרל"ד ומתיישת, ומתורלו - ומתשת
²⁰ עיין ש"ע א"ח סימן רמ סעיף טו
²¹ בתרל"ד - ככל (מתוקן ב"ט)
²² עיין שיש"ק ח"ב סימן רמא
²³ מתורלו - אמיתיים
²⁴ עיין לק"ה קרחה וכתובת קעקע ג' ד' הובא בביש"ק ח"ג סימן כ'
²⁵ מעלת קברי צדיקים בכלל עיין ספר חסידים תנ, תשי, תשעא. דרשות הר"ן דרוש ח', ספר העיקרים ד' לה, מהרי"ל תענית יח, שם הגדולים מע' גדולים ערך א' קצט. וריקנטי שליש אחרון בפרשת וישב ד"ה מאן תבין ענין גדול, בית אלקים להבב"ט שער התפלה פ"ה קב וישר פע"א.
²⁶ עיין לק"ה חלב ודם ג' ז' מובא בביש"ק ח"א סימן טו שהבעש"ט פעל שקברו יהיה בחי' א"י (וצ"ע לכאורה לפי' דיוקא קברו ואעפ"כ לומר שם מוהר"ג מנגנו לכל קבר של צדיק) ועיין מתוק מדבש על זוהר שלח דף קע: שקבר משה רבנו קדוש יותר מא"י. ועיין הקדמת בעש"ט שם אות (מאירת עינים) אות פ' ובמקור מים חיים שם אות כו שהביא דברי רבינו מוהר"ג אלה בלא מקור אחר. גם ע' לק"ה שלוחין ד' יג. עיין דרשות הר"ן דרוש ח' נפש הצדיק נתן יותר הריה וקיום לעולם

רבינו שהשיג מדה שמינית שהיא בינה בשלימות. ועיין תורה ח' תנינא אות ז' שהאמונה והנבואה היא כפי ברור המדמה, ועי"ש אות ח' ע"כ לרין לנקט מאל לזיק אמיתי כי ע"י התקוות אליו מתכרך המלמה, ועיין תורה קל. (ול"ע אם הוא יל"הי הרי שעתיד להתבטל ל"כ כלל קיומה האמונה ונבואה אלל עיין ספר העיקרים מאמר ג' סוף פ"ה ופי' ופי"ו ומלכות הר"ן דרוש ח' שנובאה כח האמונה הוא מלכת כל הנביאים לכל ממשה רבינו ושקטתנטל והמתה נתקם וכו' לנובאה כלל ממונה)
²⁷ ברכות יט. ויבמות קט:
²⁸ עיין חיי מוהר"ן סימן תקכא - כבר נתתי לכן מדמה כשר וטוב ואתם רשאים להדש בתורה וכו' ע"ש. ועי"ש שדברי מוהר"ג כאן בהמשך כתב גם שם באריכות יותר. ועיין באה"ל תורה נד אות ד' בשם מוהר"ג שבתורה נד ח"א ומשך רבינו לאנשיו ובעיקר למוהר"ג מדמה ברור וזך.
²⁹ **עיין זוהר פרשת שלח דף קעא. וקעד. ובוזוהר חדש רות [דף קג].** ועיין קב הישר פרק לה
³⁰ **עיין זוהר מצורע דף נו. ובמקדש מלך שם** (בספרים ישנים נמצא בדף פו. ועי"ש שכתב מאן ראה לדברי הרב (תאריז"ל) שמתור להרהר או בתורה רק צריך להוזהר שלא יגיע ידיו בבשר] [צ"ע בספר חסידים סימן שש. ועיין דעת תורה למהרש"ם סימן רמ שכתב ששם מדובר בריבוי הרהור לכן יכול לבטל התאוה.

³¹ בתקפא ובכחות ציין רק קד קה וכן העתיקו בתרל"ד ותורלו ורק בתרצו כתב הכל
³² בתקפא תרל"ד ותורלו - א', ומתורלו - אחד (וצ"ע לכאורה צ"ל אחר אבל עיין השתפכות הנפש אות י' שגם כתב אחד (וכן במהדורת פראמפאל שנת תרפ). בלק"ע תפלה פו דילג תיבות אלה)
³³ עיין תורה ט' אות ג' ע"י דבור אמת עושה מתיבת התפלה תיבת נח ואין למבול אחיהו בו ונאלה לטיטו הך.
³⁴ מוהר"ג בתקפא
³⁵ מוהר"ג בתקפא
³⁶ עיין חיי מוהר"ן סימן תקכ
³⁷ עיין לקוטי עצות ערך תמימות ושיחות הר"ן סימנים ט, טו, יט, לב, נא, קא.
³⁸ עיין ככבי אור שיחות וספורים אות טג הובא בחכמה ותבונה סימן ב' אות טו רבינו שאל את רבי אהרן תלמידי הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותענין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותענין בו עד שתבין ותדע את התירוץ שעי".
³⁹ מוהר"ג בתקפא
⁴⁰ עיין ריש תורה כה צריך לצאת ממדמה לשכל ועי"ש בסוף התורה צריך לקרא ליצה"ר שם חוש מדמה ועיין ככבי אור חכמה ובינה אות לו שהכוונה למדה שמינית של הס"ט שהתגברה נגד האור של

מאמר הבחירה ביד האדם לעשות כרצונו

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע.

פתיחה

רבנו מגלה לנו שהבחירה היא כפשוטו, רוצה לומר שגם מי שמורגל במעשיו חייב לידע שיש בכוחו לבחור לשנות מעשיו שיהיו יותר טובים. וכיון שיש בכוחו לשנות הוא חייב בזה, ועיקר המכוון הוא שאדם כל הזמן צריך לבחון עצמו (מה אני, קטר או קרון) האם אני הבוחר או נגרר אחר ההרגל. מאידך לזכור שאני עבד המלך, ומצד העבדות אני רוצה להרגיש שאני חפשי לבחור ברע, אלא רק חפשי לבחור בטוב.

שיחות

אין

ליקוטי הלכות

אין

הקדמה

בכמה תורות רבנו מזכיר את עניין הבחירה אבל שתי תורות קצרות בחלק השני מדבר רק על הבחירה, להוציא מלב בני האדם שנדמה להם כיון שמורגלים במעשיהם שהם מוכרחים במעשיהם, ואומר רבנו שאע"פ שלגוי לא תמיד יש בחירה, אבל ליהודי כיון שבכל דבר ודבר שעושה יש עבודה על כן בוודאי יש לו בחירה על כל תנועה, כפשוטו לעשות או לא לעשות ראה סוף תורה ו' – כי האדם כפי תנועותיו וכפי התחזקותו בעבודתו יתברך, פן גורם ליחוד השמות למעלה, וממשיך על עצמו הקדשה משם. והבן היטב:

דהיינו כיון שכל דבר שעושה הוא עבודת ה' דהיינו שנעשה תיקון ע"ז ומסתמא הכוונה לברור נצוצות קדושים מהקליפה כמבואר בכמה מקומות שזה עיקר עבודתנו לברר הנצוצות שנפלו בשבירה. לכן על כל תנועה יש לנו בחירה. ומבואר מזה שרק ע"י בחירה בטוב והאמת, נעשית העבודה² מתבררים הנצוצות, (וצ"ע דמצינו במצוות צדקה לפני הגון בלא כוונה שיש עליה שכר).

וכיון שעיקר העבודה היא ע"י בחירה ולכל אחד מישראל יש בחירה על כל דבר שעושה בעבודת ה' הרי שכל אדם מוכרח לבחון עצמו בכל עת האם אני פועל מכח בחירה שלי או מתוך הרגל.

בחירה והרגל

בוודאי הרגל רע צריך לשנות לטוב, אבל גם הרגל טוב אם הוא עושה אותו מחמת הרגל האם יש לו ערך? יש מי שאבותיו בחרו לו דרך טובה, ובה הוא מורגל, אבל אם עושה רק מחמת ההרגל, דהיינו מעשה אבותיו בידיו, לא נקרא בוחר, אע"פ שבוודאי הרגל טוב הוא דבר נפלא, אבל אין לעבודתו ערך כמו העושה מעשה מתוך בחירה. אמנם אם על אף ההרגל אין לו חשק והוא בוחר להתגבר זו בחירה אע"פ שהבחירה שלו קלה יותר מחמת ההרגל, אבל בוודאי נקרא בוחר, אלא דלפום צערא אגרא מי שבוחר לעשות מה שיותר קשה לו שכרו יותר.

עוד ידוע שטבע האב ואם בבנים, ומצד זה גם הבחירה שלהם קלה במעשים שאבותיהם שברו את הקליפה, עד שמבואר במאירי שבת נו'. שאדם נענש אם לא נוהג מנהג אבותיו אפילו מה שהוא מנהג חסידות, כמבואר שם שבני שמואל הנביא נענשו על שלא נהגו מנהג חסידות שנהג אביהם, אעפ"כ כיון שלא עשו משמע שלא הרגלו בזה, והיתה להם בחירה ובחרו לא לעשות, ומה שנענשו כי באמת מצד טבע אביהם שנטבע בהם הבחירה לא היתה קשה, ובקצת מאמץ היו יכולים לבחור בטוב. נמצא שהבחירה היא לאו דווקא במה שקשה, אלא במה שרואה לפניו שתי אפשרויות והוא בוחר באחת מהן. דהיינו שמה דמשמע מרבנו שההרגל סותר בחירה, הכוונה שגורם לו לא לראות שתי אפשרויות כי ההרגל מוליך אותו באחת בלבד. בבחי' (ויקרא רבה לה א) מה שאמר

¹ שבת תשסג בט כסלו ער ד' טבת תשפג ירושלים

² טל אורות חלק ראשון פרק רביעי אות ג' – דידוע שכל בחינת המצאה וחיותה של הסט"א הוא מפני שרצה השי"ת שיהיה עבודה כדי שיהיה הטבה שלימה להנבאיים כמש"ל בפ"ט, ועבודה אי אפשר להיות בלא בחירה, והבחירה א"א להיות עד שיהיו שני דרכים שווין טוב ורע למטה, שבאם ירצה האדם לבחור ברע שיהיה יכול. והנה אמיתות הרצון הוא טוב, אבל הרצון על הרע אינו רק בבחינת ההכרח כי אי אפשר בלא"ה.

דוד המלך רגלי מוליכות אותי לבית המדרש, ובסוכה נג. הלל אמר שמרוב אהבת ה' רגליו מוליכות אותו לבית המקדש, שהוא הרגל נפלא שזכה להרגיל את עצמו, אבל בחירה אין כאן.

הבחירה והעבודות

צ"ע כיון שהעיקר היא המעשה הנובע מבחירה, מדוע אנו טורחים להרגיל את בנינו בדרך האמת, ולא מחנכים אותם להיות בוחרים בכח עצמם? וראיתי מבארים^{1/} שבאמת בזה טעה יתרו ועל כן השביע את משה רבנו שבנו הראשון יהיה כומר לע"ז, כדי שלא יהיה מוכרח אלא בעל בחירה. אבל הטעות היא כי אע"פ שעיקר הכבוד שמים מתגלה ע"י בחירה, שהרי מי שאנוס לכבד את המלך אין זה כבוד כלל. אבל מאידך אנו עבדי המלך, ובוה הבחירה היא חסרון, כי הבחירה היא עניין של עצמאות שאני המחליט אם לעשות או לא לעשות, שזה ממש הפך העבודות. ומצד העבודות לא הכבוד עיקר אלא עשיית רצון המלך, ובוה אדרבה העבודות יותר מושלמת כשלא בוחר אלא מרגיש עבד המוכרח לקיים דבר המלך, ואין לו שתי אפשרויות. נמצא שהבחירה והעבודות סותרות. אבל צריך לבחור להיות עבד דהיינו שאחרי שאני בוחר אזי כבר נדמה לי שאין שתי אפשרויות דהיינו שלגמרי מוציא את האפשרות לבחור ברע מהבחירה שלי.

נמצא מה שמגלה לנו רבנו שהבחירה כפשוטו, זה למי שבחר ברע ונדמה לו שמרוב הרגל אין לו אפשרות לבחור בטוב, אבל באמת מי שבחר בטוב, אזי אדרבה טוב יותר שיחשוב שאין לו בחירה, אלא רק צד אחד לשמוע בקול ה'. אבל באמת אין הכוונה שאין לו בחירה, כי אם באמת אין לו אזי הוא דומה לאנוס שאין שום כבוד שמים במעשיו, רק צריך להתגבר ולהכניע את היצה"ר עד שכאילו אין לו בחירה בין שתי אפשרויות. כלומר לבחור להחליט שאיני חפשי אלא עבד המלך.

טוב מאד הוא היצה"ר מלאך המוות (ב"ר ט י) ודייקא על ידו החיים למי שבחר בחיים מצד הכבוד שמים, אין כמעט ערך לעבודה שאינה מתוך בחירה, לא מבעי מי שכל עבודתו על דרך ההכרח אין לה ערך כלל דדומה לאנוס. נמצא מצד הכבוד שמים שבעבודת ה' מי שבכל רגע בוחר להתגבר על יצרו אזי ככל שבחור להתגבר על יותר מניעות היצר כך מתרבה הכבוד שמים. נמצא שבאמת מי שיש לו יצה"ר גדול ובכל מעשה טוב צריך להתגבר עליו, אין לך בוחר גדול ממנו ועבודתו משובחת ביותר, וכמבואר בתורה מט תנינא^{1/}. ומצד זה היצה"ר הוא טוב מאד. וגם מצד העבודות הוא משובח ביותר במה שבחור לעשות עצמו כאילו אין שתי אפשרויות אלא רק לעשות רצון המלך, דהיינו קניין בנפשו להיות מתנגד תמיד ליצר הרע. אע"כ חז"ל^{2/} שבחו את מי שזכה לבטל את היצה"ר וגם דוד שיבח עצמו "ולבי חלל בקרבי". ואולי כי באמת אע"פ שיש בוה הפסד, אבל יש רווח במה שעולה מדרגה להתמודד עם יצה"ר מלאך קדוש (ראה תורה עב) היא עבודה חשובה לעצמה.

למעשה בחוש רואים שהבחירה היא לא בכל רגע, אלא בשעת חרטה, אבל רוב הזמן אדם מתנהג כפי מה שפעם בחר או לא בחר. יש שמוותר לתאוות אכילה ועד שיתחרט כמעט אין לו בחירה בכל רגע. הכוונה בזה כי בעל בחירה אמיתי לעולם אי אפשר לדעת מה יהיה הצעד הבא שלו דהיינו במה יבחר אבל מי שכשמישים לו מאכל טעים יודעים שבוודאי הוא יאכל אותו סימן שהוא לא משתמש בכח הבחירה.

מה הפירוש בחירה

גדר בחירה הוא רק בין שני דברים שהם שוים כמבואר בעץ חיים^{1/} דהיינו שהבחירה היא רק בין אמת לשקר ולא בין דבר האהוב לדבר שאינו אהוב. ואע"פ שמבואר שם הכח בחירה הוא לכל מדרגת המדבר ע"י שיש לו שכל עיוני לברר בין אמת ושקר. זה מצד הבכח אבל בפועל אדם כמעט לא משתמש בכח הבחירה שלו, אלא בכל ההרגל והמתאוות. ועל כן אמרו מותר האדם מן הבהמה, אין, ופרשו שלא מתגלה מדרגת מדבר באדם אלא כשאומר לא. במדרגה נמוכה היא מצד בריאות הגוף ומדרגה גבוהה יותר היא מצד רצון ה'.

עיקר כח הבחירה צריך לדברי הרשות

¹ ראה ספר שיחות מוסר לרבי יחזקאל שמואלביץ תשלא סימן כה.

² תורה מט תנינא - והוא מעלה גדולה, כשיש עדין יצר הרע להאדם, כי אז יכול לעבד אותו יתברך עם היצר הרע דיקא, דהיינו לקח כל ההתלהבות והחמימות ולהכניסו בתוך עבודת השם, דהיינו להתפלל ולהתחנן בחמימות והתלהבות הלב וכיוצא. ואם אין יצר הרע להאדם, אין עבודתו שלמה כלל. והעקר לעצור ולעכב החמימות בעת התאוות, ולהניחו בעת התפלה והעבודה, שם יניח חמימותו והתלהבותו לתוך העבודה כנ"ל. ואפלו מי שאינו איש פשר, נודמן לו לפעמים, שמתפלל בהתלהבות, וזה בא גם כן מחמימות היצר הרע שיש לו, רק שהוא אינו מקבל על זה שחר. אבל מי שרוצה להתנהג בכשרות, הוא מעלה גדולה כשיש לו עדין יצר הרע כנ"ל:

³ עין ירושלמי ברכות פרק ט הלכה ה - שבעה פרושין הם וכו'... אין לך חביב מכולם אלא פרוש אהבה כאברהם. אברהם אבינו עשה יצר הרע טוב דכתיב (נחמיה ט) ומצאת את לבבו נאמן לפניך. אמר רבי אחא והפסיד אלא (שם) וזכרות עמו הברית והחסד וגומר. אבל דוד לא היה יכול לעמוד בו והרגו בלבבו. מאי טעמא (תהילים קט) ולבי חלל בקרבי.

⁴ עין חיים - שער נ' פרק י' - וע"י השכל העיוני יתוסף בו ענין הבחירה כנ"ל כי אין נקרא בחירה אמיתית אם יבחר בדבר הזה להיותו נאהב לו יותר מזה אם שתיקו שוין כי זה נקרא רצון אך אם יבחר באמת מה שהוא כך וירחיק השקר שהוא מה שאינו כך זו נקרא בחירה אמיתית כי בוחר אמת להיותו אמת לא מפני שהוא לא יחפוץ בו וגם כי הוא אמת אלא מפני שהוא הכיר בו שהוא אמת בענייני הנפש שאין שם רצון ממנו כמו ענייני הגוף שהולך אחר רצונו

בתורה יט אומר רבנו שעיקר הבחירה בקליפת נגה, כי מה שאסור אצל אדם חרדי כבר הוא שכל נקנה שאסור ורק מה שמותר צריך להתגבר לדעת שהוא מיותר, דהיינו כל מה שהוא רשות צריך לבחון אותו היטב כי אפשר גם להיות נבל ברשות התורה (כמבאר ברמב"ן ריש פרשת קדושים), ודייקא דברי הרשות דהיינו מה שמותר, הם הרשת שבה לוכד היצה"ר את מי שלא מתעורר להשתמש בכח הבחירה שלו בכל יום.

הבחירה של הקב"ה גם היא בין שני דברים שוים

לא מצינו אצל הקב"ה לשון בחירה אלא שבחר בנו מכל העמים, וכנ"ל כיון שהבחירה היא בין אמת ושקר ולא בין אהוב לשנוא. צ"ע הרי אמרו חז"ל ישראל עלו במחשבה תחילה. וצ"ל שזה מצד הידיעה. מבואר בספרים (ראה לקמן) שהבחירה בעם ישראל היה בדור הפלגה כי עד אז יכול היה לכל גוי בחירה להיות צדיק וכהן לה, ורק בגלל חטאי דור הפלגה, הבדיל הקב"ה את אברהם וזרעו לצד הקדושה וכל השאר לצד הטומאה, וגם מזרע אברהם נבחר רק יצחק וממנו רק יעקב שמטתו שלימה.

הידיעה והבחירה

סוד הבחירה הוא סוד נפלא כיצד הוא לא סותר את הידיעה של ה'י, וכמבואר בתורה כא"ו שא"א להבין זאת כיון שההבנה בזה מבטלת את הבחירה. וראיתי מבארים¹ יותר כי הבחירה היא תחת הזמן אבל הידיעה היא מעל הזמן, דהיינו שאין חילוק בין העתיד להווה נמצא כל מה שיבחר הוא כבר נמצא שם צפוי ואפשר לצפות בו בהווה. ובלק"ה (דברים היוצאים מן החי ד, מט) מבאר שהמבוכה הזו ממנה נמשך יצה"ר להפיל את האדם פעם בטענה שיש רק ידיעה ולא בחירה ופעם להפך שיש רק בחירה ואין ידיעה ח"ו. ובעין זה ראה שיחות וספורים (לרבי אברהם בן נחמן טולטשינער) אות ח' – הצעה שלישית הוא מה שנראה מצרופי דברי רבנו ז"ל שהשני הפכים הנמצאים בהידיעה והבחירה, נחשבים ועומדים אלה השני הפכים גם בדברי הנשמה והבחירה. כי אף על פי שגם צד הנשמה והידיעה אמת ויציב, אבל בזה העולם יש לנו לסלק את דעתנו ולבנינו מלבוא כלל בדבר הנשמה והידיעה, ואין לנו לשום אל לבנו רק צד הבחירה, כי באמת האמיתי נמצא יכולת בכל אדם להתקנא בהצדיקים האמיתיים, ולבחור בטוב ולסור מרע עד שיזכה ג"כ לתכלית מדריגה העליונה. ומחמת זה מגיע עונש לחוטאים"

וראה לק"ה פקדון ג' ח"י² שאע"פ שאדם צריך לחדד שכלו ולברר כל דבר עד היכן שידו מגעת כי עי"ז מברר הנצוצות כמחז"ל כלם בחכמה אתבררו. אעפ"כ עיקר קיום התורה והמצוות הוא רק ע"י אמונה. וצריך לדעת לתפוס את החבל בשתי קצותיו בלא להתבלבל.

¹ הוא דבר נפלא שהרי נשמות החוטאים היו נשמות ישראל שעדיין היו פגומות מאד בפגמי הדעת של אדם הראשון כמבואר בשער הכוונות ריש כוונות פסח. אלא שבכל אותו דור לא היה טוב אלא רק באברהם אבינו ולא בכל אברהם. לכן כולם נדחו כולם שמעתה נשמותיהם מג' קליפות ורק מזרע אברהם נבחר שיקבלו נשמות מצד הקדושה.

² טל אורות חלק ראשון פרק תשיעי אות א) דע אחי ישמרך האל, דכמו שאנחנו מאמינים באמת שהוא לבדו מחויב המציאות כמש"ל פ"ח אות ד', כן אנחנו מאמינים באמת שהוא לבדו יחיד בשליטה, שאין שום רצון אחר שולט אלא רצונו המיוחד בעצמותו, ואע"ג שברא ברואים בעלי רצון ובחירה וברא הסט"א ונתן הבחירה להאדם שיעשה כמו שיחפוץ אפי" ח"ו היפך רצונו כמ"ש 'למרות עיני כבודו' ונאמר 'צור ילדך תשי', הנה כל זה אינה שליטה באמת ח"ו, כי כל מה שיש להם הבחירה הוא מחמת הרצון של הא"ס שמרשה על פי עצה עמוקה המורשת ברצונו שיהיה להם הכח הזה ונתן להם כל זמן שרוצה, אבל יש סוף וקץ לזה אשר מוכרח הכל להתגלגל לרצונו כי לא ניתן להם השליטה, והאמת שהוא מסבב הכל לרצונו ואין עוד מלבדו' כתיב והבחירה שניתן להם הכל בא מרצונו, וא"כ כולם עלולים מרצונו ולעולם מוכרח העלול להיות משועבד תחת עילתו, לכן אין להם שליטה. ותבין החילוק הגדול בין בחירה לשליטה, כי יש להם בחירה, אבל שליטה אין לשום נמצא זולת הבורא ית"ש שהוא השולט על כל והוא יחיד במלוכה.

³ תורה כא אות ד' – ודע, שזה עקר כח הבחירה, כל זמן שהשכל אין כל כך גדול להבין הידיעה והבחירה, אזי כח הבחירה על מקומו, כי יש בידו כח לבחור החיים או הפיכו; אבל כשיכנס הפמקיף הזה לפנים, ואז יתגדל השכל האנושי ויתגלה לאנושי הידיעה והבחירה, אז יתבטל הבחירה, כי אז על ידי גדולו של השכל יצא מגדר האנושי ויעלה לגדר מלאך, ואז יתבטל הבחירה; וזה זה עקר כח הבחירה, זה שאין יודע השכל של הידיעה והבחירה:

⁴ עיין ביאר שוטנשטיין על סוטה ב. הערה 31 שם בשם שו"ת רשב"א א' תכג וספר העיקרים ב יח.

⁵ לק"ה פקדון ג' אות ח) ובאמת כל זה הוא ענין הנ"ל שכל אדם צריך שני בחינות עבודות לה' יתברך. עבודה אחת התלויה בשכל אנושי והם בחינת עבודת התורה והמצוות שבהם צריך האדם להכניס דעתו ושכלו עד מקום שידו מגעת, ועל ידי זה מברר כל הנצוצות שגפלו על ידי שבירת כלים שמתבררין על ידי החכמה והשכל דקדושה של עסק התורה והמצוות, כי כלם בחכמה אתבררו. אבל עקר קיום התורה והמצוות הוא רק על ידי אמונה שהוא יסוד שהכל תלוי בו, כמו שכתוב, כל מצותיך אמונה. וכמו שאמרנו רבותינו וכווננו לברכה (מכות כו). בא חכמוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה. כי באמת צריך כל אדם להכניע ולבטל הקלפות הבאין מבחינת חלל הפנוי שאותן הקלפות אי אפשר להכניעם ולבטלם על ידי שום שכל כי אם על ידי אמונה לבד שהיא יסוד כל התורה כלה. כי האמונה שבחלל הפנוי שמאמינן באמונה שלמה שגם שם ה' יתברך נמצא, זה יסוד הכל וכל התורה והמצוות תלויים בזה, כי בלא אמונה אין קיום לשום תורה ומצוה. רק כשיש לו אמונה שלמה שגם בבחינת החלל הפנוי, הינו בבחינת הקשיות והקשירות שאי אפשר להבינם ולתרגם, גם שם ה' יתברך נמצא, ואזי כשיש לו אמונה שלמה ואינו מניח לכנס בדעתו שום חקירה וקשיא כלל כי סומך על אמונה לבד שקבלנו מאבותינו הקדושים, אזי יש קיום להתורה ומצוות ואז יכול לעבד ה' יתברך בשכל, הינו בהשכל המולבש בתורה והמצוות שיוסדם אמונה, כי על ידי האמונה מכניע ומבטל הקלפות הבאין מחלל הפנוי, ועל ידי השכל שיש בהתורה ומצוות הוא מברר הקדושה מהקלפות הבאין משבירת כלים, כי כלם בחכמה אתבררו כנ"ל: וזה בחינת תורה ותפלה שצריכין שניהם דיקא, כי תפלה היא בחינת אמונה, כמבאר בדברי רבנו וכווננו לברכה כמה פעמים, כמו שכתוב:

בענין ביטול הבחירה הרמוז בפסוק ומטה האלקים בידי – תורה עט, חיי מוהר"ן לו²¹ ורנה, עיין גם תורה פג תנינא בחי' שבת בן חורין, והכוונה למבואר בתורה עב שיש כח ביד הצדיקים להכניע את היצה"ר הגשמי כל כך עד שהקב"ה הורג אותו ואזי היצה"ר שלהם הוא מלאך קדוש דהיינו בעיקר עניין של המתקת הדינים והתגברות שלא לדחוק את השעה. ובתורה קץ מבאר רבנו שלמשה רבנו היה בחירה עוד יותר גבוהה שהיא לכוון לדעת הקב"ה גם כשאומר לו בפירוש אחרת כגון מה שמשה רבנו הוסיף יום אחד מדעתו למתן תורה אע"פ שהקב"ה אמר לו מחר משה רבנו אמר לעם ישראל ביום השלישי. ובחיי מוהר"ן²² ביאר שבכל מצווה יש איזה נקודה ששם לא מבואר רצון ה' וצדיק גדול אין לו בחירה על מה שיודע רצון ה' אלא רק בנקודה זו שלא יודע עי"ש שרבנו אמר זאת על עצמו.

קושיות

- א. הבחירה ביד האדם – צ"ע מדוע הבחירה מיוחסת ליד. נ"ל כי הבחירה היא בין אמת לשקר אבל כל מה שנקלט בחמישה החושים הוא או אהוב או שנוא ורק האמת ושקר א"א להבדיל ביניהם בחוש. לכן האמת נעלמת בעוה"ז נמצא שהבחירה היא להאמין באמת או לכפור בה, ואמונה כתיב בה ויהי ידיו אמונה, כי כלי הקבלה רוחניים הם ידי האמונה בהם מקבלים דברים רוחניים.
- ב. כיון שהבחירה ביד האדם ואמרו חו"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, נמצא עיקר הבחירה שהיא בידנו היא לבחור ביראת שמים, וצ"ע א"כ מדוע אנו מתפללים על יראת שמים, הרי זה רק בידנו. כך מקשה מוהר"ת בחי"מ/ו¹⁷ ובלק"ה. וראה שם לק"ה פקדון ג' ז' שמוהר"ת אומר ובאמת אי אפשר להבין זאת כי הוא גם פן מהקשיות שאי אפשר לתרצם בשום אופן כי אם באמונה לבד.
- ג. הבחירה כפשוטו, משמע שהיא דבר טוב וצ"ע הרי אנו עבדי המלך, ועבד שחושב שיש לו שתי אפשרויות לעשות דבר המלך או לא לעשות אינו עבד אלא חפשי לעשות כרצונו. עיין לעיל בהקדמה
- ד. רבנו מכריח שיש ליהודי בחירה ממה שכל דבר שעושה היא עבודה מבואר מזה שרק ע"י מעשה הנעשה בבחירה נעשית העבודה, (כנראה הכוונה שמתבררים הנצוצות) וצ"ע מדברים כד יט ושכחת עומר וכו' למען יברכך, פרש"י אע"פ שבאת לידו בלא מתכוון יזכה לברכה על מצוות הצדקה, אמור מעתה נפלה טלע מידו ומצאה עני ונתפרנס בה הרי הוא מתברך עליה (ספרי רפג)

ה. הרי אין עוד מלבדו כלל ואין דבר זו אלא על ידו בהשגחה נפלאה נמצא שהבחירה של החבר שלי סותרת את האמונה שהכל רק ממנו. וצ"ע שגם זה נכלל בידיעה ובחירה עיין ליקו"ה דברים היוצאים מן החי' ה' מט – אנו מחוייבים להאמין שהכל תלוי בנו והכל מהש"ת אע"פ שאי אפשר להבין זאת. וראה ככבי אור ששון ושמחה לראב"ן בפתיחה תפלה ו' – אף על פי שמסרת הבחירה בידנו ובכחנו ויכלתנו לסור מרע ולהיות כרצונך בכל מחשבה דבור

²¹ חיי מוהר"ן אות לו – ספר לי איש אחד מאנשי שלומנו בשאמר רבנו זכרוננו לברכה התורה בטח בה' בסיון ע"ט באותה העת היה הולך בביתו אנה ואנה כדרך ונאחז מטה בידו, ואמר ומטה אלקים בידו. ודחק ומשך תבת בידו, כלומר שבגידו המטה אלקים להטות כרצונו. כי מרמו שם בהתורה הנ"ל שמטה אלקים מרמו על הבחירה שהיא בחינת מט"ט מסטרה חיים ומסטרה מות וכו' כמבאר במאמר התקונים המבאר שם בהתורה הנ"ל וקצת מרמו ומוכן מדבריו הקדושים הנ"ל שהתפאר שזכה לכבש הבחירה בידו והמטה בידו להטותו כרצונו אשרי הזוכה לזה אשרי לו: עין בהתורה הנ"ל מה שמבאר שם על פסוק זה ומטה אלקים בידו, שזה בחינת שפבר זכה לכבש הבחירה, ויש לו נתיחא בחינת שבת, ובידו להפך מרע לטוב כי כבר יש לו נתיחא ושיביתה מן הרע שנתבטל לגמרי אצל הצדיק הזה הזוכה למדרגה הזאת: כתב יד רבנו זכרוננו לברכה בעצמו:

²² חיי מוהר"ן אות קצו – ואמר כי העקר העבודה שיש בכל דבר מה שמניחין לאדם על הבחירה שלו, הינו שנשאר הדבר על דעתו. ואין בזה מצוה הינו שאין מצוין אותו על אותו הדבר שום מצוה, ואין אומרים לו כלל לעשות כן. רק שנשאר הדבר על דעתו שיעשה כפי מה שיבחר לו. וזה בחינת הוסיף יום אחד מדעתו הנאמר במשה, שזאת הבחינה היא נמצאת בכל עבודה ועבודה. כי בכל עבודה מעבודת ה' יש דבר שמניחין ומשאירין לאדם בלי מצוה ואזהרה, ואין מצוין עליו שיעשה כן רק הדבר תלוי בדעתו ובחירתו כמו משה רבנו עליו השלום שהוסיף יום אחד מדעתו בלי מצוה (ועין בלקוטי א' סימן ק"צ מזה). ובזאת הבחינה היא עקר העבודה והבחירה כי נשאר מספק תמיד איך הוא רצון השם יתברך מאחר שלא צוה עליו איך לעשות: ואמר כי בנגד רצון השם יתברך אינו נמצא אצלו שום כבודת ויגיעה בשום עבודה ובשום ענין שבעולם. ואפילו כל היסורים שבעולם רחמנא לצלן כפי מה שהוא יודע מיסורין שהוא אינו רוצה להוציאם בדבור רחמנא לצלן, ואף על פי כן כל היסורים וכל הדברים שבעולם היה מקבל בנגל אם היה יודע שזה רצון הבורא יתברך בודאי. כי מאחר שהוא רצון הבורא יתברך הוא מרצה על הכל, ואין שום דבר ולא שום יסורין כבד עליו כלל כלל לא. אבל עקר היגיעה והיסורין שלו היא בבחינה הנ"ל בבחינת הוסיף משה יום אחד מדעתו, הינו הדבר שנשאר על דעתו לבחור לו לעשות כרצונו ואין בו שום מצוה כנ"ל, בזה היא עקר היגיעה והכבודת כי אינו יודע איך לעשות. ולפעמים רואה שיש לו כמה יסורים ואחר כך אינו יודע אם זהו רצון הבורא יתברך:

²³ חיי מוהר"ן אות תלו – בשהודיע לי רבנו זכרוננו לברכה ענין ההתבודדות והשיחה בינו לבין קונו, דברתי עמו, הלא האדם הוא בעל בחירה. ולא השיב לי בפרוש רק בלאחר יד, באומר אף על פי כן. כלומר אף על פי שאי אפשר לבאר לך הענין בשלמות, אף על פי כן צריכין לנהוג כן. ואנכי לא יכלתי לשאל יותר כי ידעתי כי קשיא זו יכולין להקשות גם על כל התפלות שסדרו לנו רבותינו זכרונם לברכה מכבר על ענין תשובה והתקרבות להשם יתברך כגון ברכת השיבנו וכיוצא (ועין בזה בלקוטי הלכות פקדון הלכה ג אות ז' שלקאריה קשה הלא אמרו רבותינו זכרונם לברכה, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ואם כן איך שיק על זה תפלה מאחר שה' יתברך מסר הבחירה לנו):

²⁴ ככבי אור חלק ששון ושמחה פתיחה תפלה ו' – רבון כל עולמים בורא כל הנשמות והרוחות והנפשות והגופות, המוזה והממציא בי ובכל הנפשות שהיו ושהיו כל תנועתנו והיותנו, כאשר הודעתנו על ידי צדיקה האמתיים מהעדר תכלית תעלומות הנהגותיה בכל נפש ונפש, בפעולות והמצאות פעולות ומכסות, הנראות לדעתנו האנושה בשני הפכים בנושא אחד כי באמת אף על פי שמסרת הבחירה בידנו

ומעשה, אף על פי כן גם זה בידך כי אין עוד מבלי עדיך ובלתי כחך המהנה והמפעיל את כל בשמים ובארץ, את מציאותיהם וקיומיהם והנהגותיהם, לא יזיו בתוכנו לא רעיון ולא מחשבה לא פסל ולא פליה ומי יבין דרכי פלאותיה, ומי יעצר בן לדעת ולהשיג בלתי נודע ומשג פנה הנמשך מהחלל הפנוי.

1. מדוע בית המקדש נקרא בית הבחירה? נראה לבאר כיון שכנ"ל הבחירה היא רק בין אמת לשקר, ובית המקדש הוא צוואר העולם בו מאיר השמים בארץ דהיינו הארת האמת מיחוד חו"ב התדיר (לק"ה ערובי תחומין ה' עפ"י כוונות הארז"ל לק"ש) שמכוחו יש אמונה בעולם למי שבחר בה ומוותר על הבלי עוה"ז עבודה. וכמו ששמעתי מהריצ"ח שעל כן עיקר הבחירה מיוחס לצוואר, כי מותר האדם מן הבהמה, אין, דהיינו לומר לא, לתאוה והרגל ולחץ חברתי וכו'. ו"לא", עושים בצוואר. וכידוע ששם הדעת, המחבר שכל למדות. דהיינו שמאיר שמים בארץ. וזה שאמרו חז"ל כבד את ה' מהונך, אל תקרי הונך אלא גרונוך, כי עיקר הכבוד הוא רק ע"י בעל בחירה ועיקר הבחירה לומר לא שזה בתנועת הצוואר/ט"ו כנ"ל.

2. צ"ע כיון שהבחירה היא כפשוטו והיא בין אמת ושקר כנ"ל מדוע רק ע"י שהקב"ה עוזר לנו יש בנו כח להתגבר על היצה"ר כמבואר בקדושי' ל:י"ז

3. בתורה קי אם רוצה עושה – משמע שאם רוצה גם יכול לעשות וצ"ע הרי יש דברים שרוצה ולא עולה בידו. ועי"ש שזה רק מחמת ההרגל, דהיינו שלא בוחר. וראה תורה נו אות ג' נשתה גבורתם שגם זה בחי' הסתרה שנעלם ממנו שיש לו כח להתגבר על היצה"ר. וכמבואר בקדושי' ל: ואם אתה רוצה אתה תמשול בו. אבל שוב צ"ע כנ"ל, הרי הגמ' שם אומרת ואם לא שהקב"ה עוזרו לא יכול לו.

עד כאן ההקדמה



תורה נד [יח]

הבחירה ביד האדם לעשות כרצונו. ואפי' כל הדברים הכל ביד האיש הישראלי להתנהג הכל כרצונו כבחירתו.

כי ביד ישראל/ט"ו יש בחירה בידם של ישראל על כל דבר שבעולם [ק]/כ"א להבדיל משאר כל אומות הגויים כולם.

ובכחנו ויבלתנו לסור מרע ולהיות כרצונך בכל מחשבה דבור ומעשה, אף על פי כן גם זה בידך כי אין עוד מבלי עדיך ובלתי כחך המהנה והמפעיל את כל בשמים ובארץ, את מציאותיהם וקיומיהם והנהגותיהם, לא יזיו בתוכנו לא רעיון ולא מחשבה לא פסל ולא פליה ומי יבין דרכי פלאותיה, ומי יעצר בן לדעת ולהשיג בלתי נודע ומשג פנה הנמשך מהחלל הפנוי, אשר פנית והעברת משם פכ"כול גם מדת חכמת אלקותה הנמשכת בתוך כל העולמות שנבראו בו (עין היטב בלקוטי א' סימן ס"ד) אבל אין לנו רק דברי הצדיקים האמתיים אשר הודיעונו מכל זה, ומתעלמות רצונך לבקש ולהתחנן ממך על כל תנועה ותנועה.

ט"ו שמעתי מהריצ"ח בתורה יט.

ט"ו קדושי' דף ל' – כך הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו שנאמר הלא אם טיב שאת ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו שנא' לפתח חטאת רובץ ולא עוד אלא שכל משאו ומתנו כן שנאמר ואלו תשוקתו ואם אתה רוצה אתה מושל בו שנאמר ואתה תמשל בו תנו רבנן קשה יצר הרע שאפילו יוצרו קראו רע שנאמר כי יצר לב האדם רע מנעוריו אמר רב יצחק יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום שנאמר רק רע כל היום ואמר ר"ש בן לוי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו שנאמר אלהים לא יעזבנו בידו.

מהרש"א – ואמר שהקב"ה עוזרו מלהחטיאו דאע"ג דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים מ"מ הבא לטהר מסייעין אותו (שבת קד).

ט" לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

ט"ו ביד ישראל יש בחירה – ראה נתיב מצותיך (לקמרנע רב רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל סאפרין) – בהקדמת המחבר – כמו שאמר הקדוש איש אלהים מוהר"ר יוסף מזמיגראא אחיו של מורי וחמי הצדיק מוהר"ר אברהם מרדכי מפניטשוב (על הכתוב) (שמות ד, ב) 'מה זה בידך' בכחך, זי'אמר מטה, הבחירה להטות. וישליכיהו ארצה, לענינים גשמיים, וראה שהוא נחש. ואז יניס משה מפניו לגמרי, שהפריש עצמו מכל וכל מעניני עולם הזה, עד שאמר לו הקב"ה שאין זה דרך נכון, 'אחו בזבנו', בחלק הטוב שבו, זי"ן פעם ב"ן ניצוצין ממלכין קדמאין, ודברי פי חכם חן.

ט" עיין זוהר תרוע דף מו. ד"ה א"ר יצחק

כ"א עיין זוהר תרוע דף מז. – ואמר עוד רבי יוסי, הנה פתיב אל תט לבי לדבר רע להתעולל עלילות ברשע את אשים פועלי און, וכל אלחם במנעמיהם (פי' הכתוב כי דוד התפלל לה', אל תט לבי לעשות דבר רע, או לעשות מעשים ברשע, עם אנשים פועלי און, וכל אתאוה לאכול מנעמי מאכלם), משמע הא אם יעשה כמעשהם אז יאכל מפרי דרכם ויוכה בנגעיהם, ומדאצטריך דוד להתפלל להקב"ה אל תט לבי מכאן תנינן מכאן למדנו (ממס' ממות דף י"ט) בארחה דבר נש בעי למיתך בה מדברין ליה בדרך שאדם רוצה ללכת בה מנהיגים אותו, והתפלל דוד שאם ח"ו פעם יתגבר עליו היצר הרע שבו, וירצה ללכת בדרך רע, יצילוהו ה' ממנו. אמר רבי יצחק לרבי יוסי האי קרא קשיא פשט פסוק זה קשה, וכי קדשא בריך הוא אסטי ליה לבר נש למתך בארחה חטאה וכי הקב"ה מטה את האדם ללכת בדרך חטאים, ולמעבד עובדין בישין ולעשות מעשים רעים, עד שרוד המלך היה צריך לבקש מהקב"ה שלא יטה את לבו ללכת בדרך רע, אי הכי לית דינא בעלמא דא ולא בעלמא דאתי אם כן אין דין בעולם הזה, ואין עונש בעולם הבא, כלומר אם האדם מוכרח במעשיו ואין בחירה, אז לא שייך לדון את האדם, ואורייתא לא אתתקנת והתורה שכתוב בה שהבחירה ניתנה לאדם אינה מתוקנת, דכתיב בה אם תשמע תקבל שכר, ואם לא תשמע תקבל עונש. ומתוך שאין הפירוש שרוד ביקש מהקב"ה אל תט לבי לדבר רע, אלא דוד אהר ללביה לדברא ליה בארחה קשוט אלא דוד הזהיר ללבו

כי אצל אחרים דהיינו כל הגויים **יש דברים שהם מוכרחים בהם** [כ"ב]/[כ"ג], וכל שכן מלאכים שאין להם בחירה כלל/כ"ד. כל אומות נצטוו בשבע מצוות בני נח בלבד, ממילא גם הבחירה שלהם היא רק במה שהיא עבודתם, דהיינו לקיים השבע מצוות, אלא שגם השבע מצוות הותרו להם כמ"ש חבקוק הנביא "ראה ויתר גויים" שכיון שלא קיימו אותן מעתה אפילו אם יקיימו אין להם שכר כמצווה ועושה/כ"ה, והטעם שלא קיימו כי נשמות הגויים הם מג' קליפות טמאות ממילא היצירה שבהם גובר מאד על הטוב, ממילא הבחירה שלהם מצומצמת מאד, ומה שמצינו גר שמתגייר מבואר בתורה יז שזה ע"י טוב שנכבש בו ע"י שמונעים מישראל לעשות מצוות, דהיינו שהוא ניצוץ קדוש של ישראל שנמצא בגר ועל ידו גם ניתן לו בחירה להתגייר, אבל נשמות הגויים מצד עצמם הם רע גמור.

סוגיה זו של ההבדל בין ישראל לאומות היא סוגיה ארוכה/כ"ו, וכבר מבואר בתוספות על גמרא עבודה זרה דף ה. (כ"ז) שאוצר נשמות ישראל הוא נפרד לגמרי מאוצר הנשמות של הגויים. ובאמת יש להן טבע שונה לגמרי, והיה ראוי שגם צורתם תהיה שונה, כמבואר במדרש תלפיות/כ"ח שהם בהמות בצורת אדם והקב"ה צר צורתם החיצונית בצורת אדם, כי הוא רב חסד מטה כלפי חסד, שאם ירצו להתדבק בישראל, יתדבקו ואם היה להם צורת בהמה לא היו מתגיירים, על כן צר אותם הקב"ה בצורת ישראל בחותמו של אדם הראשון.

ענין ההבדל הזה מבואר היטב בחסד לאברהם הנ"ל/כ"ט שעד דור הפלגה היו כל הנשמות בעולם יוצאים מאוצר אחד, וכשנתקצו כל האומות כולן לבנות המגדל והיה אברהם אבינו יחיד בעולם מאמין בה' אחד, אזי גזר ה'

להנהיג אותו בדרך האמת, כלומר שדוד דיבר אל לבו, אתה לבי אם יתעורר בך איזה דבר רע, אז אל תט עצמך לאותו הדבר, אלא תתגרר לעשות דבר טוב, **כְּמֹה דְאִתְּ אָמַר** כמו שנאמר **וְהַשְׁבוֹתָ אֶל לְבָבְךָ וּשְׂאֵל מֵאֵי וְהַשְׁבוֹתָ** מה פירושו, **אֵלָּא זְמַנָּא חַד וְתַרְיִן וְתַלְתָּ** אלא שצריך להשיב אל לבו ולדבר אליו פעם ושתים ושלוש, **לְאַהֲרָא לְקַבְּלֵיהּ וּלְדַבְּרָא וּלְאַזְהָרָא לֵיהּ** לחזור אליו ולהנהיגו ולהזהירו כמה פעמים עד שילך בדרך האמת, (מכילתא לפי ג"א) **וְהָכִי קְאָמַר לֵיהּ** וכך אמר דוד ללבו **לְבִי, אֵל תֵּט לְדַבְּרִי רַע** אל תפנה לבי לעשות דבר רע, **דְּהָא דְבַר רַע גְּרִים נִגְעַ בְּעֵלְמָא** כי אם עושים דבר רע גורם נגע בעולם, **וְדִינָא שְׂרִיָּא בְּעֵלְמָא** וגורם שהדין שורה בעולם, **וְהֵינֵנו נִגְעַ צְרַעַת** וזהו הענין של נגע צרעת. (תמ"ק ומפד"ס)

²² מבואר היטב באור יקר להרמ"ק על הוזהר פרשת וישב שער ח' סימן ד' כרך ו' עמ' עא טור ב'. גם עין (משלי כא א') לב מלך ביד ה', וכתיב (ישעיהו י' ה') אשור שבט אפי, (גוי יצו טעוב טעון כי לאו לו נשמת יסדאל מנילם בחייתו לטוב קטנה ולכביל לדיק שחבג לא הילכ"ר בחייתו לרע קטנה כי לאן מתנגד לנשמת יסדאל שבו (עין וולכות יתח בלשית א' כו) וכספרי חכ"י חזר הכהן כדכר פשוט שאין לנוו בחייה)

²³ **זוהר וישב דף קפה**. – אלא חמא ראובן דנוקא אשתכח בידיהו דאחוי, בגין דידע כמה שנאין ליה, ורעותא דלהון לקטלא ליה, אמר ראובן, טב למנפל ליה לגו גובא דנחשין ועקרבין, (שאין להם בחירה) ולא יתמסר בידא דשנאוי (שיש להם בחירה) דלא מרחמי עליה.

ביאור הרמ"ק באור יקר שם – דנוקא אשתכח בידיהו – הענין שההשגחה העליונה פועלת לפעמים בחזקה ומבטלת רצון בעלי החיים הממיתים והמזויקים כגון בעלי חיים ואינה מבטלת בחירת בני אדם בעלי בחירה ורצון שהם גויים, ולפעמים יפעל בחזקה ויבטל רצון הגויים מפני שהם חשובים כבהמות ויבטל רצונם וישימם כלבים אלמים, ולא יבטל רצון ישראל שהם בחיירים בעלי בחירה ורצון לחטאת או לעשות מצווה, ולפעמים יתחזק ההשגחה כל כך שיבטל לבות בני ישראל לרצון ה' לכמה דברים, אמנם בהיותם תלמידי חכמים ושכינה מסכמת בדינם, והם דנים את הנער למיתה לסבות הנזכרות לעיל סימן ג', לזה ודאי שכיח נוקייהו ורוחק מאד מן ההצלה, ואל הנחשים והעקרבים היא בחינה ראשונה להשיג וינצל בקלות מידם בזכותו וזכות אבותיו.

²⁴ **אע"פ שמצינו מלאכים ששינו משליחותם ונעשו (כגון ביומא עז).** אין זו אלא בחירה מצומצמת מאד אפילו פחות מהבחירה של גוי שנתנו לו בחירה על שבע מצוות בני נח.

²⁵ **עבודה זרה דף ב: –** (לעתיד לבוא יבקשו הגויים שכר שסייעו לישראל יאמר להם הרי סרבתם לקבל תורה יאמרו לו הרי גם ישראל קבלוה רק בכפיה שכפית עליהם הר כגיגית) אומר להם הקב"ה הראשונות ישימעונו שנא' (ישעיה מג-ט) וראשונות ישימעונו שבע מצוות שקיבלתם היכן קיימתם ומנלן דלא קיימום דתני רב יוסף (חבקוק ג-ו) – עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים מאי ראה ראה ז' מצוות שקבלו עליהן בני נח ולא קיימום כיון שלא קיימום עמד והתירן להן איתגוריי איתגור א"כ מציינו חוטא נשכר אמר מר בריה דרבינא (דף ג.) לומר שאף על פי שמקיימין אותן אין מקבלין עליהם שכר ולא והתניא היה רבי מאיר אומר מנין שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול תלמוד לומר (ויקרא יח-ה) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם הא למדת שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול אלא לומר לך שאין מקבלין עליהם שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה דאמר ר' חנינא גדול המצווה ועושה יותר משאינו מצווה ועושה.

²⁶ **נעזרתי בסוגיא זו הרבה בגליון מטעמי חיים ואתחנן סגולת נשמות ישראל.**

²⁷ **תוספות על עבודה זרה דף ה.** אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף. וא"ת מ"מ יכלו ע"י עובדי כוכבים שיהו מולידים ואומר הר"ר אלחנן דנשמות של ישראל ושל עובדי כוכבים אינן בגוף א' והא דאמר (שבת ל:) עתידה אשה שתלד בכל יום לימות המשיח שמא י"ל גוף חדש ונשמות חדשות יהיו:

²⁸ **מדרש תלפיות** לאליהו הכהן (ענף ישראל ד"ה מסכת ע"ז אתם קרוין אדם) חלק ב' עמ' 255 במהדורת ורשא תרלה.

²⁹ **חסד לאברהם** (אזולתי) – מעין ו' נהר ה' – דע שכל הנשמות החולפות הכשרות שנשתלחו בעולם עד דור הפלגה, שהיה אז אוצר הנשמות פתוח לכל הגולרים, עד דור הפלגה שחלק הקדוש ברוך הוא האומות לשרים, ולא נתן עוד נשמה קדושה בבני אדם מפני שהם תחת השרים, אינם שואבים אלא מתחת ידי שריהם מצד החיצונית השולטות עליהם, כי ע' שרי האומות הם בטוד הקליפה התחתונה, שהם ארבע קליפות מלמטה למעלה שהם רוח סערה, ענן גדול, ואש מתלקחת, ונוגה לו, היא ה' הקרובה אל הקדושה שבה נאחזים חסידי א"ה, אמנם הג' קליפות האחרות, שהם ג' קליפות האגוז הקשות, הנה הקליפה הג' הנקראת אש מתלקחת יש בה ע' ענפין הנכללים בהם ע' שרים, והם תחתונים למטה שולטים למעלה מגלגלי העולם, והם מחלקים העולם לשבעים חלקים, לשבעים גבולי האומות, כל אחד ואחד ממש מכיון חלק ממשלתו כנגד אומתו כמו שנתבאר לעיל, כאמורו יבב גבולות עמים, וכה"א כי לבני לוט נתתי את ער וגו', והם שואבים מבחינת שרשם ואחדותם כ"א בקליפת אש מתלקחת האוחזת ע' ענפים ונעשים בה כולם כאחד, ובחינה זו עולה ומסתלקת מבחינה אל בחינה עד הנוגה, והיא מקבלת נשמות מסוד הקליפות ונותנת לע' שרים, וכן השפע, ושופעת לשרים, והשרים לרקיעים המכוונים כנגד כל חלק וחלק שכנגד גבול האומה: **והנה מיום שחלק י"י גבול העמים,** אין אותה קליפה שהיא שורש לשריהם נוטלת נשמות קדושות מלמעלה מאוצר הקודש כלל, אלא יש להם נשמות מזיווג ליליית וסמ"אל שרי הקליפות הנזכרים, והם מייחדים עושים נשמות לשרים, ונותנים

שכל נשמות השבעים אומות יצאו מאוצר אחר תמא, ורק זרע אברהם/ל אבינו יצא מאוצר נשמות ישראל הקדוש.

ומשה רבנו רמז סוד זה בפרשת האזינו כמ"ש/ש^א "בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות למספר בני ישראל, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו", וראה שם שהחיד"א/ב^ב בנחל קדומים פירש שהכוונה להנ"ל שהקב"ה הפריד את אוצר הנשמות ישראל מאוצר של גוים.

ועיין שערי קדושה למהר"ו (ג' ב')/ב^ב שמבאר סדר עמידת האוצרות, ומבאר שעל אור הפנימי ביותר של אין סוף, יש אור עשר ספירות של אלוקות, ועליהן הוא אור אוצר מחצב נשמות ישראל סמוך/ל^ד ודבוק בו/ל^ה, ועל אוצר זה הוא מחצב נשמות המלאכים, ועליו אוצר חשוך של הקליפות משם יוצאות נשמות הגויים.

ומשפיעים להם, והם שורצים שרץ נפש חיה תמא לרוב, ולפעמים יש נוחלים משם נשמות בעם י"י, והיינו סוד ערב רב אשר בין קדושי ישראל ומהם פריצי ישראל, והכל מצדינו שאלמלא היו הכשרים מזדווגים בכשרות לא היתה החיצוניות נכנסת שם, ולפעמים יש נשמות קדושות תחת יד הקליפה ההיא מהם בסוד גלגול, ומהם בסוד עשוקים וממורים וכיוצא, וערבוביא זו היא מצד פגם עונותינו וע"י פריצת עם י"י, בחטאם יתערבו הנשמות ערבוביא בישא, כי יצאו עשוקות בעוונם לחוץ כנוצר בסבא. וז"ס הגלות כדי לברר וללבן סוד גלגול הנשמות, ולזה כמה מתים קטנים בדורות אלו האחרונים יותר משאר דורות בסוד הצירוף והליבון, שיש נשמה שהיא צריכה להתלבן ולהתגלגל ד' פעמים, ויש חמשים, ויש מאה, ויש אלף מיתות, או יסורים קשים, ובוה תלוי ענין הנפלים וענין מיתת הקטנים, מה שלא היה כן מקודם בבית ראשון ושני, שהיו ישראל רבים לאין תכלית, מפני שעמדו על הטהרה ונתקדשו בביאתם וזיווגם, ולא הוצרכו אל הצירוף, וכל ייחודם היה עושה פירות עד שנתקלקלו ונצטרפו ומתו בחורבן כמה וכמה, והכל לחמלת האב הרחמן יתברך על בנו לבלתי ידח ממנו נדח. וזמ"ש^ל:

ל ועל כן הנודר מזרע אברהם מותר בכל הגויים אפילו בני ישמעאל ובני קטורה, כמבואר בנדרים דף לא. (ובמשנה שם פ"ג מ"א ע"ש תפארת ישראל) וכמבואר בברכי יוסף להחיד"א בשם סבו החסד לאברהם.

עיין ברכי יוסף לחיד"א על אור"ח סימן מו אות ז' דין ד'. שלא עשאני עכו"ם פירש הרב ב"ח שלא מסר נפשו ע"י מלאכו להורידה לתוך גופו של עכו"ם: ויש להעיר על זה לפי מ"ש הרב מר זקנו מה"ר אברהם אולאי זלה"ה בפירוש המשנה אשר לו כ"י פ"ג (דנדרים משנה יא) במאי דתנן הנודר מזרע אברהם אסור לישראל ומותר בעכו"ם. וז"ל, והטעם בזה הוא נעלם מאד ואגלה טפח כי קודם דור הפלגה היו הנשמות כלן טהורות יוצאות מאוצר א', ומדור הפלגה שנבחר אברהם אבינו לחלקו יתברך, כל הנשמות הטהורות של האומה ישראלית יוצאות מאוצר אחד לבדם, וכל הנשמות ע' העכו"ם מאוצר בפני עצמו, ולזה אין ישראל בכלל בני נח ולא בני נח בכלל ישראל, עכ"ל.

א"ר דברים פרק לב (ח) בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים למספר בני ישראל: (ט) כי חלק ידוד עמו יעקב חבל נחלתו:

ב^ב נחל קדומים דברים לב ח' - בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם וגו'. אפשר במ"ש מז"ה חס"ל - במה שכתב מורי זקני החסיד חסד לאברהם בפירוש המשנה פ"ג דנדרים (משנה יא שאיני נהנה לזרע אברהם) (דף לא.) בדבור הפלגה נפרדו הנשמות הטהורות באוצר בפני עצמו. באופן שנשמות ישראל קדושות הם באוצר לבדו ונפשות העכו"ם באוצרם. וז"ש בהנחל עליון גוים הם שרים א"ה ע' שרים שהנחלים ע' אומות "בהפרידו בני אדם", "בהפרידו" דייקא, שבתחילה היו כל הנשמות באוצר א', והפרידים "יצב גבולות עמים" ע' שרים, "למספר בני ישראל כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו" והם גורל אחד לה'.

ב^ב שערי קדושה - חלק ג שער ב - ועתה נבאר מה שלא נתבאר שם. והוא כי כמו שזה האור המיוחד הנקרא עולם העשר ספירות בתמונת אדם אחד, כן יש עוד אור אחד הנקרא מחצב הנשמות של בני אדם נכלל ממש בכל אותם פרטי הבחינות שנתבאר באדם של העשר ספירות שהוא הנקרא אלהות גמור והוא מתלבש תוך האור הזה הנקרא מחצב הנשמות בכל פרטיו: עוד יש אור אחר בצורת אדם הנקרא מחצב המלאכים, שממנו נחצבו כל המלאכים וגם הוא נכלל מכל פרטים הנזכרים כולן והוא מלבוש חיצון על אור מחצב הנשמות: ועוד יש אור אחד מעט ונקרא אור חשוך וכלו דינים קשים שממנו נאצלו כל הקליפות שבאותו עולם, ומלביש על אור מחצב המלאכים וגם הוא תמונת אדם. וחוצה לכל אורות הנזכרים הם הרקיעים עצמן שבאותו עולם, והם הנקראים גוף לאותו עולם, ובפנים ממנו חמשה אורות הנזכרים, אור האין סוף כפי ערך אותו עולם לפנים מן הכל, ועליו אור העשר ספירות, ועליו אור מחצב הנשמות, ועליו אור מחצב המלאכים, ועליו אור מחצב הקליפות, ועליו העולם עצמו שהן הרקיעים גוף האורות הנזכרים. ואחר כך בזה הגוף הנקרא רקיעין נבראו שם תולדות העולם ההוא והם כלולים מכל הבחינות, כי כל אחד מהם יש לו כח נמשך מן הרקיעין והוא גוף שלו, ובתוכו אור הדינין, ובתוכו אור המלאכים, ובתוכו אור מחצב הנשמות, ובתוכו אור העשר ספירות, רוכב עליהם ומחיה כולן. ואותו הכח הנמשך מאור מחצב הנשמות נקרא מול עליון של נפש האדם השפל, והבן זה מאד. אלא שזה בבריאה נקרא מול הנשמה, ושבצורה נקרא מול הרוח, ושבשעיה נקרא מול הנפש:

ל^ד וזהו מקום הנקרא תחת כסא הכבוד כי עשר ספירות הן כסא כבודו ית' ודבוק בו מתחתיו מחצב נשמות ישראל. וזהו שכתוב דברים ד' ז' - כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו פידוד אלהינו בכל קראנו אליו: ראה אהבת דוד לחיד"א דרוש ז - לשבת כלה - ...הדרן למאמר פרק ר' עקיבא בשעה שעלה משה למרום וכו' דאתאן עליה. והוא כי כתבנו במ"א דלימדנו מהר"ו ז"ל דאוצר הנשמות אצל אוצר האורות ואח"כ אוצר המלאכים וכו' ע"ש וא"כ אין טענת מה"ש טענה משום בן המצר דנשמות ישראל קדומים וקרובים לה' יותר מהם וז"ה ואתם הדבקים בה' אלהיכם וז"ש כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו קרובים דייקא. ועתה כראות מלאכי רום משה בגוף ונפש אמרו מה לילוד אשה בינינו דדי נשמות הצדיקים שהם בינינו דאוצר הנשמות אצל האורות אבל זה חידוש דבגוף ונפש יזכה לזה וז"ש ילוד אשה בינינו.

ל^ה וכמ"ש דברים ד' ד' - ואתם הדבקים פידוד אלהיכם חיים פלכם היום: ראה כסא דוד לחיד"א דרוש כב לשבת הגדול ד"ה וטרם כל נבין - ואני בעניני נ"ל ההדיוט להרחיב הדברים בהקדים מ"ש מהר"ו ז"ל צל בש"ק דמחצב האורות וסמוך מחצב הנשמות ואח"כ מחצב המלאכים בסוד הן אראלם צעקו חוצה ע"ש באורך וידוע דכשנאמר זה דבק בזה אפשר לפניו שהוא דבק לפניו או לאחריו בהכל יש במשמעות דבוק. והכא כביכול מחצב האורות תחילה ואחריו מחצב הנשמות. וז"ש ואתם הדבקים בה' דהיינו אחריו כביכול ולא שייך ח"ו לומר שהוא כמו תיבת בה' אלא כמו אלהיכם כי זה הדבקות הוא כביכול אחריו ואמר ואתם לאפוקי מה"ש ע"ד שכתב הרשב"א בתשובה בתיבת אתה, (והביאה מרן בבית יוסף ח"מ סי' ר"ז מחודשין י"ז). וכן כתב שם במחודשין כ"ז משם רבינו ירוחם בשם הרשב"א דאתה ר"ל ולא יורשיך ע"ש והכא נמי יומתק תיבת ואתם למעוטי המלאכים שאינם דבקים כ"י באוצר הנשמות קודם מחצב המלאכים ודוק היטב. פני (כסא).

נמצא מבואר שלגוי כמעט אין בחירה לבחור בטוב השלם, אלא בטוב של סדר עולם שהן השבע מצוות בני נח. אבל אצל איש הישראלי כל דבר ודבר שהוא עושה כגון לנסוע לאיזה מקום/ו וכיוצא בזה משא ומתן שעושה, יש בו עבודה כי נודמן לו נסיעה כדי שיגאל במקום פלוני איזה ניצוץ קדוש השייך לנר"ן שלו והגיע עתה הזמן גאולתו, או שנודמן לו משא ומתן בביתו לקנות איזה דבר שיש בו ניצוץ קדוש שהגיע זמנו להגאל על ידו דייקא [ל"ז/ל"ח], ובכל מעשיו יהודי כשבוחר לכוון לשם שמים בתורה ומצוות ותפלה וחסד ואפילו בלט מלאכות/ט"ו מברר ניצוצות קדושים מהקליפות ונעשים על ידו תיקונים נפלאים, וע"כ-ועל כן יש לו בחירה על הכל כי ברור הניצוצות הוא רק ע"י אדם בעל בחירה, כי היא עבודתו בעולם הזה כשכיר של הקב"ה ללקט ניצוצות שנפלו בשבירה והתערבו בקליפות, כמבואר בתורה נד. וראה ערבי נחל פרשת שופטים/י

^ל שיחות מוהר"ן - אות פה - אחד שאל אותו על ענין נסיעה לאיזה מקום, אם יסע לשם. השיב לו: כשרואה אדם נסיעה לפניו, אין לו להתעקש למנע מזה לישב בביתו דוקא. כי בכל מקום שאדם נוסע לשם הוא מתקן שם איזה דבר (קסד). רק שיזהר להיות שמור מן העברה חס ושלו, אבל כשהוא רק שמור מן העברה חס ושלו. אזי כל אדם מתקן בכל מקום שהוא נוסע לשם. אפלו איש פשוט לגמרי: כי בכל מקום שהוא בא לשם, הוא עושה שם בודאי איזה דבר שבקדושה על כל פנים. כי מתפלל שם ואוכל שם ומברך על אכילתו לפניו ולאחריו וכיוצא בזה. כי בודאי איש ישראלי אפלו הפחות שבפחותים, על כל פנים הוא עושה כמה דברים שבקדושה בכל מקום אשר הוא שם. ועל כן בודאי האדם מוכרח מן השמים להיות שם באותו מקום דוקא כדי שיתקן שם מה שהוא דיקא צריך לתקן שם. על כן הוא טובה לפניו מה שנודמן לו נסיעה לשם, כי אולי יהיה מוכרח לבוא לשם בשלשלאות של ברזל, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פט): על יעקב אבינו: ראו היה יעקב לירד למצרים בשלשלאות של ברזל אלא וכו'. כמו כן הוא בכל אדם. שהוא טובה לפניו מה שנודמן לו נסיעה לשם, כי בלא זה אולי היה מוכרח לירד לשם בשלשלאות וכו' חס ושלו כנזכר לעיל. וכל זה דבר עם איש פשוט לגמרי. כי אפלו איש פשוט לגמרי מישאל מתקן גם כן בכל מקום שהוא ובלבד שיהא שמור וכו' כנ"ל. כנזכר לעיל. (וסוד זה מרומז ב"פרי עץ חיים" בשער קריאת שמע (פרק ג) בכונות זכירת יציאת מצרים עין שם והבן):

תורה סב תנינא - "אלה מסעי בני ישראל" (במדבר ל"ג). איתא במדרש (א), שמסעי בני ישראל, דהינו הנסיעות שבני ישראל נוסעין ממקום למקום, הם מכפרין על אלה אלקיך ישראל, הינו על פנים עבודה זרה. כי אפלו כשאין עובדין עבודה זרה, יש פגם עבודה זרה, כי קלקול האמונה היא גם כן בחינת עבודה זרה, וכמו שמוכח (בשם הבעל שם טוב) על פסוק (דברים י"א): "וסרתם ועבדתם אלקים אחרים", שתתקף בשפרים מהשם יתברך הוא בחינת עבודה זרה, ועל ידי הנסיעות של ישראל נתכפר.

^ל עיין לעיל תורה נד ח"א אות ג'

^{לח} **תורה נד אות ג' - כי כל דבר שבפועל, יש בו ניצוצות הקדושה שנפלו בשעת שבירה. ושבירה, הוא בחינת אותיות שנשברו ונפלו לכל דבר ודבר מזה העולם. וכל דבר יש לו שעה (ה). וצריך לבוא בשעה זו לאדם זה, שהוא משרש אחד עם אותן הניצוצות שיש בזה הדבר. וכשמגיע זה הדבר לאדם זה, והוא מקבל חיות מזה הדבר, הינו מהאותיות הנשברות שיש שם. על ידי זה נכללין האותיות הנשברות בזה האדם, בחיות שלו, ונעשה מהם קומה שלמה, ומתפשט בחיות של כל הגוף. ועל ידי זה נשלמין האותיות, ויש להם שלמות. וצריך לשהות הדבר אצל זה האדם להשתמש בו, עד שנפסקין האותיות והניצוצות השייכין לשרשו. ואחר כך יוצא מרשותו לאדם אחר, שהגיע העת שיהיה עליה להאותיות הנשברות, שהם משרש אחד עם האדם האחר, ועל כן יוצא לרשותו. ולפעמים חוזר הדבר ובא לאותו האדם שהיה שלו מתחלה, כי מחמת שלא היה לו אז חלקי נפש רוח נשמה אלו, לא היה יכול אז להשלים האותיות אלו, עד עתה שהגיע לו אלו חלקי נפש רוח נשמה, שעל ידם יכול להשלים אלו האותיות הנשברות. ובין כך, הכרח לשהות אצל אחר: וכשמשלים האותיות אלו, נתוסף לו הארה בנפש רוח נשמה שלו, מחמת הארות אותיות אלו שהגיעו אליו ונשלמו אצלו. ועל ידי הארה זו, מאיר בשרש נפש רוח נשמה שלו, שהוא בצדיק וכנסת ישראל, שהם שרשי כל הנשמות כנ"ל. ועל ידי ההתנוצצות הזאת, נתיחד צדיק וכנסת ישראל, הנקראים משא ומתן כנ"ל. ועל שם זה נקרא מקח וממכר, וכל הדברים, וכל הלמוד, משא ומתן. כי על ידם נתיחד צדיק וכנסת ישראל, הנקראים משא ומתן כנ"ל:**

^{לט} **ראה תורה ד' תנינא אות ג' שכשבוחר לכוון לשם שמים אזי מעורר בזה מעשה בראשית - זה לשונו שם - צרכי הגוף הם רבים מאד, ואפלו ההכרחיות הם רבים וגדולים מאד: אכילה ושתיה ומלבושים ודירות, שיכולין לבלות ימיו ושניו אפלו על ההכרחיות לכוון, והם מונעין את האדם מאד מעבודת הבורא, ואף על פי שגם הם בעצמן הם גם כן עבודת הבורא יתברך, כי הם בחינת אתערותא דלתתא, כי בעבדא דלתתא אתער לעלא' (א), כי על ידי כל עסקים ומלאכות שעושין בני אדם, על ידי זה נתעורר אותו הציור של אותו המלאכה למעלה במעשה בראשית, ומביא חיות והארה לאותו הציור של אותו המלאכה של מעשה בראשית שלמעלה, שהוא מכון כנגד אותו העסק והמלאכה, שהאדם עושה למטה בעולם הזה, כי על ידי העסקים והמלאכות שעושים, נעשה על ידי זה בחינת משפן: כי כל המלאכות כוללים בל"ט מלאכות שהם אבות מלאכות, אבות מכלל דאיבא תולדות' (בבא קמא ב.), כי כל מיני מלאכות ועסקים שעושין, כלם כוללים בל"ט מלאכות שהם האבות, והשאר הם תולדות. ול"ט מלאכות הם כנגד מלאכת המשפן, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת מ"ט): 'אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי, כנגד מלאכת המשפן'. וציורא דמשפןא כציורא דעבדא דבראשית' (תקוני זהר דף יב בהקדמה), והאדם עושה המלאכה, וציורא דגופא כציורא דמשפןא (בהקדמת התקונים שם). נמצא שעל ידי האדם שעושה המלאכה והעסק, על ידי זה נעשה בחינת משפן, כשעושה המלאכה והעסק כראוי, כמו שצריך לעשות, ועל ידי זה נותן חיות והארה למעשה בראשית, והוא קיום העולם. נמצא שגם זה הוא עבודת הבורא:**

^מ **ערבי נחל - פרשת שופטים - משל, שהיה מלך אחד מושל בכיפה וחכם גדול ושלם בכל המעלות, ועל כולם היה לו מדה שהיה טבעו תמיד להיטיב לכל האנשים בכל מיני הטובות, ולא היה אפשר לו להיות בלעדי זה, כי מטבע הטוב להיטיב, ולא היה יכול לסבול שיארע איזה תקלה או עונש אפילו לשונו, כי לא היה רק טוב. ובהיותו מיטיב תמיד לאנשים ונותן להם מתנות, ראה כי עדיין אין טובותיו שלמים, בהיות המקבלים מתביישים ממנו, כי מאן דאכיל דלאו דידיה בהיל לאסתכולי ביה (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג). וישת עצות בנפשו לעשות באופן שלא יתן להם בדרך מתנה, רק שהם ישרתוהו ויתן להם בדרך תשלומי שכירות. אכן המלך אין צריך לשירותם, כי יש לו כמה אלפים משרתים ואינו צריך כלל לשום אדם שישרתוהו. וירא המלך מדבר גדול מאד על כמה מאות פרסאות במדינותיו, ויצו המלך לעבדיו ויקחו אוצרות רבות של אבנים טובות ומרגליות ויפזרו במדבר ההוא מקצה ועד קצה, והמדבר היה מלא חול הדק והגס ויערבו בו אותן האבנים טובות ומרגליות, ואותן האוצרות לא היו חשובים כל כך בעיני המלך נגד כל האוצרות הרבים והנכבדים אשר לו, לכן הפקידם כדי שיגיע בזה אל תכלית מבוקשו, ויצו המלך ויעבירו קול בכל מדינות מלכותו וגם במכתב לאמר, היות המלך יש לו היזק רב כל כך, ולינצל מאותו**

משל למלך וכו'. וכן בטל אורות/מא, כי ה' הטוב רצה שעונג עוה"ב של ישראל יהיה משלם בלא נהמא דכסופא/מב, לכן נתן לישראל תורה ומצוות שבשכר שיקיימו אותם יקבלו שכר המגיע להם בדין כביכול [מב]:

עד כאן תורה נד תנינא

*

תורה קי

מבאר הטעם שנדמה לאדם שאין לו בחירה כיון שהורגל במעשיו, קשה לו להתגבר על הרגלו ולהשתמש בכח הבחירה שלו. לכן מדמה בנפשו שאין לו בחירה.

שמעתי דהיינו שמוהרנ"ת מספר **שאינו אחד שאל אותו** דהיינו את רבנו **כיצד הוא הבחירה**.

השיב לו רבנו בפשיטות, שהבחירה היא ביד האדם בפשיטות, אם רוצה עושה, ואם אינו

רוצה אינו עושה: דהיינו בין אם רוצה לעשות מעשה טוב ובין אם ח"ו רוצה לעשות מעשה רע הבחירה היא שלו לבד, ועל מנת כן בא לעולם הזה עם יצר טוב ויצר הרע, שעל כן בכל רגע יש לו בחירה שווה לבחור בטוב או ח"ו ברע, ואע"פ שאמר בקדושין ל: שבכל יום מתגבר ומתחדש יצה"ר על האדם להסיתו לבחור ברע ואלמלא שהקב"ה עוזרו לא יכול לו, בהכרח הכוונה שהקב"ה עוזרו רק כנגד המתגבר ומתחדש של היצה"ר כדי להשוות אצל האדם את הבחירה, אבל הבחירה תמיד נשארת בחירה, דהיינו בין שני צדדים שכוחם שווה להטות כל אחד לצידו, דהיינו שאחרי הכל למעשה כח היצ"ט למשוך את רצון האדם לבחור באמת שווה לכח היצה"ר להעלים את האמת ולמשוך את רצון האדם לבחור בשקר שווים. ועל כן מי שנדמה שמחמת ההרגל אין לו בחירה זה דמיון רע שמטעה אותו היצה"ר הנ"ל, ובאמת יש לו יצ"ט וכח להתגבר על ידו תמיד בכל רגע לבחור באמת והטוב.

ואומר רבנו ורשמתי זאת, כי הוא דבר^מ נצרך מאד. כי כמה בני אדם נבוכים בזה מאד. מחמת

שהם מורגלים במעשיהם ובדרכיהם מנעוריהם מאד. ע"כ נדמה להם שאין להם בחירה

ח"ו. ואינם יכולים לשנות מעשיהם הלא טובים, כגון לקום מאוחר ולהפסיד זמן ק"ש ותפלה. אבל באמת גם הרגל טוב הוא בחי' שינה, שהגוף פועל בעצמו בלי בחירה, כמו מכונה, כמבואר בירושלמי (ברכות ב' ד') מחזיקנא טיבותא לרישא דכשהגיע למודים כורע מעצמו. וכן רואים בחוש שאפשר לומר תפילה שלימה עם מחשבה זרה אחת או הרבה, בלי לטעות ובלי בחירה אלא מתוך הרגל הלשון. ועל כן יש הרבה שנדמה שא"א לכוון בתפילה.

אבל באמת אינו כן, כי בוודאי יש לכל אדם בחירה תמיד, על כל דבר, וכמו שהוא רוצה

עושה. והבן הדברים מאד שרק שינוי המעשים מהרגל נקרא בחירה. לא מבעי מעשה רע שצריך להתעורר ולשוב לבחור בטוב, אלא גם מעשה טוב מה שעושה מתוך הרגל לא נקרא בחירה, וצריך האדם להתעורר, לעשותו בבחירה. ולא להיות כשוטה שמאבד "מה" שנתנו לו, דהיינו את כח הבחירה שבשלימות יש רק לישראל. [מה]:

החזק צריך כמה וכמה רבבות אנשים שילקטו לאחד אחד כל אותן האבנים טובות ומרגליות מתוך החול, לכן כל איש ואשה מכל המקומות ילכו אל אותו המדבר וילקטו מידי יום יום, ולעת ערב יתנו כל אחד ואחד לממונה המלך כל מה שליקט באותו היום, והמלך יפרנסם ויתן לכל איש ואשה בעד כל יום ויום סך כך וכך, וכל אשר לא יבא לאותו המדבר אחת דתו ליענש מאד. וכיונה המלך בזה אע"פ שא"צ לכל עשייה הזו, רק כדי שיסברו האנשים שהם משרתים למלך ועושים הצטרכותו, ושוב לא יתביישו מליקח את אשר יתן להם המלך, ומיראה פן יתעצלו איזה אנשים מליקח שמה ונמצא לא יקבלו טובה מהמלך לכן הוכרח ליתן עונש על הדבר כדי שכולם ילכו ואחד מהם לא יעדר: וכו' ע"ש

^{מא} **טל אורות ח"א פ"ה אות ד' – ד"מ מלך אחד שרצה להיטיב לבניו הטבה שלימה שלא יהי' להם נהמא דכסופא ורצה לתת להם עבודה** כדי שיחשבו בדעתם שהם הרויחו הטוב הזה ע"י עבודתם ואז יתענגו מאוד מטובתם. הלך המלך ועשה בחכמה להפיל למקום רפש וטיט אבנים יקרות וטובות אשר כל הפצים לא ישוה להם וצוה לבניו שילכו למקום ההוא להעלות האבנים טובות האלה ולנקות אותם מהרפש וטיט לשלחם לאמם המלכה ולעשות מהם עטרות להמלך והמלכה ועי"ז ירוויחו את שכרם מיגיע כפיהם אשר המה בעצמם יתענגו מהעטרות והם כל איש ואיש כפי האבן שבירר וניקה מזה יהיה שכרו כי כל אבן ואבן הי' לו סגולה מיוחדת למסתכל בו בתוך העטרה להמשיך להמסתכל כל מיני תענוג חיות ופרנסה וכל טוב (והבן מאד המשל הזה כי בזה תבין הרבה סודות בענין הברורים והמ"נ שאין גלות הדבר"י בספר מפורש אך מתוך הדברים אם בעל נפש אתה תבוא על סודם:

^{מב} **כמבואר במגיד מישירים לב"י פרשת בראשית – אור ליום השבת י"ד לטבת. ובלק"ה מתנה ה'**

^{מא} ועיין לקמן תורה קי תנינא

^{מב} בתשכ"ט כי הוא נצרך (ותיבת דבר נמוק)

^{מג} ועיין לעיל תורה נד תנינא. ועיין קדושין ל: אם אתה רוצה אתה מושל בו ועי"ש אלמלא הקב"ה עוזרו וכו' ועי"ש טהרש"א דקאי הבא להיטור) עיין סנהדרין יט: פלגי בן ליש התגבר על יצרו הרבה יותר מיוסף האמין ומעטעז כשענן חזק בינו למיכל בת שאול ועל שם זה נקרא פלטיאל שפלגו הקב"ה מענייה הרי שאע"פ שהקב"ה פלג מענייה היה נסיון הבחירה שלו כפשוטו גזול ע"ש. ולעיל תורה קב.

עד כאן ביאור חברותא לתורה נד תנינא ותורה קי תנינא

